अध्याय २९ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥
॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

गताध्यायीं जाहलें कथन । त्याहून या अध्यायीं श्रवण ॥
करवितों श्रीचें अतर्क्य विंदान । कथानुसंधान एकची ॥ १ ॥

ऐकून बाबांची अगाध लीला । इसवी सन एकुणीसशें सोळा ॥
ते वर्षीं एक भजनी मेळा । शिरडीस आला दर्शनार्थ ॥ २ ॥

मंडळीही सर्व मद्रासी । कीर्ती परिसिली मंद्रदेशीं[1] ॥
जात असतां काशीयात्रेसी । वाटेंत शिरडीसीं उतरली ॥ ३ ॥

साईबाबा महासंत । धीर उदार आणि दांत ॥
यात्रेकरूंसी कृपावंत । पैसे अत्यंत वाटिती ॥ ४ ॥

दिडक्या चवल्या हाताचा कीस । अधेल्या पावल्यांचा पाऊस ॥
रुपये दहा कोणास वीस । कोणास पन्नास ते देत ॥ ५ ॥

हें काय सणासूदादिसीं । कार्य विशेषीं का पर्वकाळासीं ॥
प्रतिदिवसीं उक्त प्रमाणेंसी । संतोषेंसीं अर्पीत ॥ ६ ॥

पहूड येती भवय्ये नाचती । गवय्ये गाती भाट वानिती ॥
तमासगीर मुजरे देती । भजनीं रंगती हरिभक्त ॥ ७ ॥

---

१ मद्रास इलाख्यांत.

ऐसे महाराज उदारवृत्ती । दानधर्मी सढळ स्थिती ॥
ऐकूनि कर्णोपकर्णी ही कीर्ति । इच्छा धरिती दर्शनाची ॥ ८ ॥

कधीं आलिया बाबांचे चित्तीं । पांथस्थांतेंही पैसे वाटिती ॥
दीना दुबळ्यांचा परामर्ष घेती । कृपामूर्ति साईनाथ ॥ ९ ॥

पुरुष एक बाया तीन । मेळा अवघा चौघांमिळून ॥
मेहुणी स्वस्त्री दुहिता आपण । संतदर्शन कामुक ॥ १० ॥

घेऊनि साईचें दर्शन । मंडळी पावली समाधान ॥
करीत साईपाशीं अनुदीन । प्रेमळ भजन नेमानें ॥ ११ ॥

सांप्रदाय रामदासी । भजन करीत अति उल्हासीं ॥
बाबाही रुपया आठ आणे तयांसी । आलिया मनासीं अर्पीत ॥१२॥

कधीं तयांस बर्फी देत । कधीं परतवीत रिक्तहस्त ॥
बाबांचें हें ऐसें सदोदित । परी न निश्चित कांहींही ॥ १३ ॥

पैसे वाटीत हें तो सत्य । नव्हतें यांत कांहींही असत्य ॥
परी ते नव्हते सर्वांस देत । ठावें न मनोगत कवणातें ॥ १४ ॥

फकीर फुकरे भिक्षेकरी । सदैव येत बाबांचे द्वारीं ॥
बाबा जरी दयाळू भारी । धर्म न करीत सर्वांतें ॥ १५ ॥

जयाची लाभ काळाची घडी । तयासींचही सुखपरवडी ॥
संत हस्तस्पर्शाची कवडी । लाभेल जोडी भाग्याची ॥ १६ ॥

ये अर्थींची एक गोष्ट । ऐकतां श्रोते होतील संतुष्ट ॥
करूनि तयांपुढें ती प्रविष्ट । धरूं मग वाट पुढील ॥ १७ ॥

होऊन प्रातःकाळची न्याहारी । बैसतां बाबा स्तंभाशेजारीं ॥
धुनी संनिध मशीदीमाझारीं । येतसे पोरी अम[१]नी तैं ॥ १८ ॥

---

१ श्रीचा एक भक्त कोंडाजी याची मुलगी.

पोरी तीन वर्षांची नागडी । हातीं जिनतानी डबी उघडी ॥
आई, जमालसह तांतडीं । येतसे ती घडी साधूनि ॥ १९ ॥

अमनी बैसे मांडीवरी । डबी देई बाबांचे करीं ॥
'बाबा रुपय्या रुपय्या' करी । हात धरी बाबांचा ॥ २० ॥

बाबांस मुलांचें वेड भारी । पोरही होती गोंडस साजिरी ॥
मुके घेत कुरवाळित करीं । पोरीस धरीत पोटाशीं ॥ २१ ॥

बाबांनीं धरावें पोटाशीं । अमनीचें चित्त रुपयापाशीं ॥
'बाबा देना देना मजशीं' । म्हणे खिशाशीं लक्ष सारें ॥ २२ ॥

अमनीचा तो पोर स्वभाव । थोरामोठ्यांही तीच हांव ॥
स्वार्थासाठींच धांवा धांव । परमार्थीं भाव एकाद्या ॥ २३ ॥

पोरीनें बसावें मांडीवरी । आईनें दूर कठड्या बाहेरी ॥
हालूं नको देत तोंवरी ॥ खुणावी पोरीस दुरूनि ॥ २४ ॥

'तुझ्या बापाचें मी काय लागें । उठली ती सुटली माझ्या मागें' ॥
फुकट खाऊ मेले निलागे[1] । म्हणावें रागें बाबांनीं ॥ २५ ॥

परी हा राग बाह्यात्कारीं । अंतरीं प्रेमाच्या उसळती लहरी ॥
हस्त घालूनि खिशाभितरीं । रुपया बाहेरी काढावा ॥ २६ ॥

घालूनियां तो डबींत घट्ट । झांकिता आवाज होई जों खट्ट ॥
डबी हातीं पडतां ती झट्ट । घराची वाट धरीतसे ॥ २७ ॥

हें तों होई न्याहारी वक्तीं । तैसेंच जंव ते लेंडीवर निघती ॥
तेव्हां ही अमनीस रुपय्या देती । रागें भरती तैसेंची ॥ २८ ॥

ऐसे प्रतिदिनीं दोन तिजला । सहा देत त्या जमलीला[2] ॥
पांच दादा केळकरांला । भाग्या सुंदरीला दोन दोन ॥ २९ ॥

---

१ निफट. २ कोंडाजोचे बायकोस.

दहा ते पंधरा तात्याबांसी । पंधरा ते पन्नास फकीर बाबांसी ॥
आठ वाटिती गोरगरिबांसी । नित्य नेमेसीं हें देणें ॥ ३० ॥
असो ऐसी ही दानशीलता । मद्रासियांनीं ऐकोनि वार्ता ॥
सहज उपजोनि अर्थस्वार्थता । भजनोपक्रमता मांडिली ॥ ३१ ॥
बाह्यतः तें भजन सुंदर । अंतरीं द्रव्याचा लोभ दुर्धर ॥
पैसे देतात या आशेवर । राहिले सपरिवार शिरडींत ॥ ३२ ॥
त्यांतून तियांस मोठी हाव । बाबांनीं द्यावें बहुत द्रव्य ॥
परी साईपदीं भजन सद्भाव । हा एक निजभाव स्त्रियेचा ॥ ३३ ॥
पाहूनियां मेघासमोर । आनंदें एक नाचेल मोर ॥
चंद्रालागीं जैसा चकोर । तैसाच आदर तियेचा ॥ ३४ ॥
एकदां माध्यान्हीची आरती । चालतां साई कृपामूर्ति ॥
पाहूनि बाईची सद्भाव स्थिति । दर्शन देती रामरूपें ॥ ३५ ॥
इतरांस नित्याचे साईनाथ । बाईच्या दृष्टीस जानकीकांत ॥
डोळां घळघळ अश्रू स्रवत । पाहोनि विस्मित जन झाले ॥ ३६ ॥
दोहीं हातीं वाजवी टाळी । सर्वेंच नयनीं आसुवें ढाळी ॥
देखून हें अपूर्व ते वेळीं । जाहली मंडळी विस्मित ॥ ३७ ॥
ऐसा पाहोनि तो देखावा । जिज्ञासा जाहली सकळांचे जीवा ॥
इतुका प्रेमाचा पूर कां लोटावा । आनंद व्हावा तियेसची कां ॥३८॥
पुढें स्वपतीस तिसरे प्रहरीं । आपण होऊन आनंद निर्भरीं ॥
रामदर्शन नवल परी । वदे आचरित साईचें ॥ ३९ ॥
नीलोत्पलदलःशाम । भक्तकाम कल्पद्रुम ॥
तो हा भरताग्रज सीताभिराम । दाशरथी राम मज दिसला ॥ ४० ॥
किरीटकुंडलमंडित । वनमाला विराजित ॥
पीतवास चतुर्हस्त । जानकीनाथ मज दिसला ॥ ४१ ॥

शंखचक्र गदाधर । श्रीवत्सलांछन कौस्तुभहार ॥
तो हा पुरुषोत्तम परात्पर । रूप मनोहर देखिला ॥ ४२ ॥
म्हणे हा मानव रूपधारी । असामान्य लीलावतारी ॥
जानकीजीवनमनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४३ ॥
फकीर दिसो हा बाह्यात्कारीं । भिक्षाहि मागो दारोदारीं ॥
जानकीजीवन मनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४४ ॥
असो हा अवलिया उपराउपरीं । कोणास कैसाही दिसों अंतरीं ॥
जानकीजीवन मनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४५ ॥
बाई मोठी परम भावार्थी । पति तियेचा अत्यंत स्वार्थी ॥
ऐसीच भोळी स्त्रियांची जाती । कैचा रघुपती ये स्थळीं ? ॥ ४६ ॥
मनीं वसे जैसें जैसें । भोळ्या भाविकां आभासे तैसें ॥
आम्हा सकळां साई दिसे । हिलाच कैसें रामरूप ॥ ४७ ॥
ऐसे कुतर्क करूनि नाना । केली तियेची अवहेलना ॥
विषाद नाहीं बाईच्या मना । असत्य कल्पना ती नेणें ॥ ४८ ॥
ती पूर्वीं मोठी अधिकारी । असी तियेची आख्या भारी ॥
होतसे रामदर्शन सुखकारी । प्रहरो प्रहरीं तियेस ॥ ४९ ॥
पुढें जाहला द्रव्य लोभोद्भव । द्रव्यापाशीं नाहीं देव ॥
जाहला रामदर्शनीं अभाव । ऐसा हा स्वभाव लोभाचा ॥ ५० ॥
साईस हें तो सर्व अवगत । जाणूनि तिचें सरलें दुरित ॥
पुनरपि रामदर्शन देत । पुरवीत हेत तियेचा ॥ ५१ ॥
असो पुढें तेच रात्रीं । कैसी वर्तली नवल परी ॥
गृहस्थ देखे निद्रेमाझारीं । स्वप्न भारी भयंकर ॥ ५२ ॥
आपण आहोंत एका शहरीं । पोलीस एक आपणा घरीं ॥
मुसक्या बांधून आवळी करकरी । टोकें निजकरीं मागें उभा ॥ ५३ ॥

तेथेंच एक पिंजरा ते जागीं। निकट तयाचिया बाह्यभागीं ॥
साई ही सर्व पहावयालागीं। उभेंच कीं उगी निश्चळ ॥ ५४ ॥
पाहूनि महाराज संनिधानीं। जोडूनियां दोनी पाणी ॥
करोनियां मुख केविलवाणी। दीन वाणी तव वदे ॥ ५५ ॥
बाबा आपुली कीर्ती ऐकूनि। पातलों असतां अपुले चरणीं ॥
प्रसंग हा का आम्हालागुनी। तुम्हीही असूनि प्रत्यक्ष ॥ ५६ ॥
महाराजीं प्रत्युत्तर दिधलें। कृतकर्म अवघें पाहिजे भोगिलें ॥
गृहस्थ अति विनीत बोले। कांहीं न केलें ऐसें म्यां ॥ ५७ ॥
या जन्मीं तरी कांहीं न केलें। जेणें हें ऐसें संकट गुजरलें ॥
तयावरी महाराज बोलले। असेल केलें जन्मांतरीं ॥ ५८ ॥
दिधलें मग प्रत्युत्तर तेणें। मागील जन्माचें मी काय जाणें ॥
असलें तरी तें अपुलें दर्शनें। भस्म होणें आवश्यक ॥ ५९ ॥
होतां अम्हां अपुलें दर्शन। अग्निपुढें जैसें तृण ॥
तैसें तें समूळ भस्म होऊन। कैसा न त्यापासून मुक्त मी ॥ ६० ॥
तंव महाराज वदती तयास। ऐसा तरी आहे का विश्वास ॥
होय म्हणतां गृहस्थास। डोळे मिटावयास आज्ञापिती ॥ ६१ ॥
आज्ञेप्रमाणें डोळे मिटूनी। उभाच आहे तंव तत्क्षणीं ॥
धाडदिशीं जैसें पडलें कोणी। आवाज श्रवणीं ऐकिला ॥ ६२ ॥
आवाज कानीं पडतां दचकला। डोळे उघडूनि पाहूं लागला ॥
आपण बंधनिर्मुक्त दिसला। पोलिस पडला रक्तबंबाळ ॥ ६३ ॥
तेणें मनीं अत्यंत घाबरला। महाराजांकडे पाहूं लागला ॥
हांसून मग ते म्हणती तयाला। 'भला सांपडलास तूं आतां' ॥६४॥
आतां येतील अमलदार। पाहून येथील सर्व प्रकार ॥
तूंच दांडगा म्हणतील अनिवार। पुनः गिरफतार करतील[1] ॥६५॥

१ पकडतील.

मग तो गृहस्थ वदे तत्वतां । बाबा आपण खरेंच बोलतां ॥
कसेंही करा सोडवा आतां । दिसेना त्राता तुम्हाविण ॥ ६६ ॥
ऐसें ऐकूनि साई वदती । पुनश्च लावी नेत्रपातीं ॥
तैसें करूनि डोळे जों उघडिती । नवल स्थिति आणीक ॥ ६७ ॥
आपण पिंजऱ्याचे बाह्यदेशीं । महाराज साई अपलेपार्शी ॥
घातलें साष्टांग नमन त्यांसीं । बाबा मग पुसती तयातें ॥ ६८ ॥
आतांचा तुझा नमस्कार । आणी या पूर्वी जे घालीस[1] निरंतर ॥
आहे काय या दोहींत अंतर । करून विचार सांगे मज ॥ ६९ ॥
तंव तो गृहस्थ देई उत्तर । जमीन अस्मानाचें अंतर ॥
केवळ द्रव्यार्थ पूर्व नमस्कार । सांप्रत परमेश्वरभावानें ॥ ७०॥
पूर्वी कांहींही भाव नव्हता । इतकेंच नव्हे मुसलमान असतां ॥
आपण आम्हा हिंदूस भ्रष्टवितां । होता चित्ता हा रोष ॥ ७१ ॥
तयावरी बाबा पुसती । नाहीं काय तुझिया चित्तीं ॥
मुसलमानाच्या देवांची भक्ति । नाहीं म्हणती गृहस्थ ॥ ७२ ॥
पुसती बाबा तयालागुनी । पंजा नाहीं का तुझिया सदनीं ॥
पूजीत नाहींस का ताबुताचे दिनीं । पाही मनी विचारूनी ॥ ७३ ॥
'काडे बिबी'[2]ही आहे सदनीं । लग्न कार्यासी तिजला पूजुनी ॥
तुष्टवितोसना मानपानीं । मुसलमानी दैवत हें ॥ ७४ ॥
होय म्हणूनी मान्य करितां । आणीक काय इच्छा पुसतां ॥
निजगुरु रामदास दर्शनता[3] । उपजली आस्था गृहस्था ॥ ७५ ॥
महाराज मग तयाप्रती । मागें वळून पहा म्हणती ॥
मग जों मागें वळून पाहती । समर्थ मूर्ति[4] सन्मुख ॥ ७६ ॥

---

१ घालीत असेस. २ नांवाचें दैवत. ३ दर्शनाची इच्छा ४ समर्थ-रामदास.

पडतांच समर्थांचे पायीं । अदृश्य जाहले ठाईचे ठायीं ॥
मग तो जिज्ञासापूर्वक पाहीं । आणीक कांहीं विचारी ॥ ७७ ॥
बाबा अपुलें जाहलें वय । म्हातारा हा दिसतो काय[1] ॥
आहे आपणा ठावा काय । आयुर्दाय[2] आपला ॥ ७८ ॥
काय वदसी मी म्हातारा आहें । माझिया सवें धांऊनि पाहे ॥
म्हणोन साई जों धांवताहे । हा लागलाहे माघारा ॥ ७९ ॥
महाराज सवेग धांवता । धुळोरा जो उसळला वरता ॥
तेच संधीस पावले अदृश्यता । पावली जागृतता गृहस्थास ॥ ८० ॥
असो तो जैं लाधला जागृती । मनीं विचारितां स्वप्नस्थिती ॥
तात्काळ पालटली चित्तवृत्ती । वानी महती बाबांची ॥ ८१ ॥
पाहूनि ऐसी चमत्कृती । साईपदीं जडली भक्ति ॥
बाबांविषयीं संशयवृत्ती । मावळली परिस्थिती पूर्वील ॥ ८२ ॥
पाहूं जातां अवघें स्वप्न । परी तीं उत्तरें आणि ते प्रश्न ॥
ऐकूनि श्रोतां करावा ग्रहण । भावार्थ गहन आंतील ॥ ८३ ॥
हा प्रश्नोत्तर अनुवाद । मद्रासी पावला परम बोध ॥
विराला साईसंबंधीं विरोध । हास्य विनोद रूपानें ॥ ८४ ॥
दुसरे दिवशीं प्रातःकाळीं । मंडळी मशीदीं दर्शना आली ॥
दोन रुपयांची बर्फी दिधली । कृपा केली साईनाथें ॥ ८५ ॥
तैसेच पल्लचे रुपये दोन । बाबांनीं तयां समस्तां देऊन ॥
घेतलें कांहीं दिवस ठेवून । भजन पूजन चाललें ॥ ८६ ॥
पुढें कांहीं काळ क्रमिला । निघाली मंडळी जाण्याला ॥
नाहीं जरी बहु पैसा लाधला । भरपूर लाभला आशिर्वाद ॥ ८७ ॥
अल्ला मालीक बहोत देगा । अल्ला तुमारा अच्छा करेंगा ॥
पुढें हेंच की आलें उपेगा[3] । लागले मार्गा ते जेव्हां ॥ ८८ ॥

---

१ शरीर. २ आयुष्याची मर्यादा. ३ उपयोगा.

साईचिया आशिर्वचनीं । साईची आठवे त्यानीं मनीं ॥
मार्ग चालतां दिवस रजनी । दुःख ना स्वप्नीं तिळभरी ॥ ८९ ॥
घडली आशिर्वादानुरूप । यथासांग यात्रा अमूप ॥
वाटेस न होतां यत्किंचित ताप । पातले सुखरूप निजगृहा ॥ ९० ॥
मनीं चिंतिल्या होत्या एका । त्या घडून घडल्या यात्रा अनेका ॥
वानीत साईवचन कौतुका । आनंद सकळिकां अनुपम ॥ ९१ ॥
शिवाय संताचें आशिर्वचन । अल्ला अच्छा करील हें वचन ॥
अक्षरें अक्षर सत्य होऊन । मनोरथ पूर्ण जाहला ॥ ९२ ॥
ऐसे ते समस्त तीर्थोपासक । भगवद्भक्त मद्रासी लोक ॥
सकळ सत्वस्थ सात्वीक । बंधमोचक साई त्यां ॥ ९३ ॥
ऐसीच सुरस आणीक कथा । सांगतों परिसिजे सादर श्रोतां ॥
भक्तिभावें श्रवण करितां । आश्चर्य चित्ता प्रगटेल ॥ ९४ ॥
भक्तकाजकल्पद्रुम । कैसे साई दयाळू परम ॥
कैसे सप्रेम भक्ताचे काम । पुरवीत अविश्रम सर्वदा ॥ ९५ ॥
ठाणे जिल्ह्यांत वांद्रे शहर । तत्रस्थ एक भक्तप्रवर ॥
रघुनाथराव तेंडूलकर । चतुरधीर बहुश्रुत ॥ ९६ ॥
सदा आनंदी मोठे प्रेमी । विनटलें साईचें पादपद्मीं ॥
तेथील बोध मकरंदकामी । अखंड नामीं गुणगुणत ॥ ९७ ॥
रूप देऊनि 'भजनमाला ।' वर्णिली जयांनीं साईलीला ॥
ती भक्ति प्रेमें वाचील त्याला । साईच पावला पावलीं[1] ॥ ९८ ॥
सावित्री नामें तयांचें कलत्र । बाबू तयांचा ज्येष्ठ पुत्र ॥
पहा तयांचा अनुभव विचित्र । परिसा तें चरित्र साईचें ॥ ९९ ॥
एकदां बाबू साशंकितमन । वैद्यकीय पाठशाळेमधून ॥
घेऊन परदेशीय वैद्यकी शिक्षण । परिक्षेलागून बैसेना ॥ १०० ॥

१ पदोपदीं.

तयानें रात्रीचा दिवस करून । अभ्यास केला अति कसून ॥
सहज ज्योतीषास केला प्रश्न । परिक्षेंत उत्तीर्ण होईनका ॥ १०१ ॥

चाळूनि पंचांगाचीं पानें । ज्योतिषी पाही ग्रहांचीं स्थानें ॥
राशी नक्षत्रें मोजूनि बोटानें । सचिंत मुद्रेनें अवलोकी ॥ १०२ ॥

म्हणे केलांत परिश्रम थोर । परि ये वर्षीं न ग्रहांचें जोर ॥
पुढील वर्ष फार श्रेयस्कर । परिक्षा निर्घोर ते वर्षीं ॥ १०३ ॥

बैसून परिक्षेस काय सार्थक । होणार जरी श्रम निरर्थक ॥
विद्यार्थ्यानें हा घेतला वचक । तेणें तो कचकला मनासी ॥ १०४॥

पुढें तया विद्यार्थ्याची माता । अल्पावकाशीं शिरडीस जातां ॥
नमितां साईचरण माथां । कुशल वार्ता चालल्या ॥ १०५ ॥

निघाली तेंही ही कथा । करुणा वचनीं बाबांसीं प्रार्थितां ॥
म्हणे मुलगा परिक्षेस बसता[1] । असती अनुकूलता ग्रहांची ॥ १०६ ॥

पत्रिका पाहिली ज्योतिषांहीं । म्हणती यंदा योग नाहीं ॥
असून अभ्यासाची तयारीही । मुलगा न जाई परिक्षेस ॥ १०७ ॥

तरी बाबा ही काय ग्रहदशा । यंदा असी कांहीं निराशा ॥
पडेल एकदां[2] पदरीं परिक्षा । ऐसी बहु आशा समस्तां ॥ १०८ ॥

ऐकून बाबा वदले वचन । सांगे तयास माझें मानें ॥
पत्रिका ठेवी गुंडाळून । बैसे जा स्वस्थ मन परिक्षे ॥ १०९ ॥

नादा कुणाच्या लागूं नका । जन्मपत्रिका पाहूं नका ॥
सामुद्रिका विश्वासूं नका । चालवा निका अभ्यास ॥ ११० ॥

म्हणावें मुलास येईल यश । स्वस्थ चित्तें परिक्षेस बैस ॥
होऊं नको असा निराश । ठेवी विश्वास मजवरी ॥ १११ ॥

१ बसला असता. २ ऐक.

असो बाबांची आज्ञा घेऊनी । आई परतली ग्रामालागुनी ॥
मुलास बाबांचा निरोप कथुनी । उत्साहें जननी आश्वासी ॥ ११२ ॥

ऐसा तो साईवचनोल्हास । मुलगा बैसला परिक्षेस ॥
उत्तरेंही लेखी प्रश्नांस । यथावकाश दीधलीं ॥ ११३ ॥

लेखी परीक्षा पूर्ण झाली । उत्तरेंही संपूर्ण लिहिलीं ॥
परी आत्मा॑विश्वासें घेरली । संशयें चळली स्थिरबुद्धि ॥ ११४ ॥

असतां लिहिलीं सम्यगुत्तरें । उत्तीर्ण व्हावया तितुकीं पुरे ॥
परी विद्यार्थिया वाटे तें अपुरें । सोडिलें धीरें तयातें ॥ ११५ ॥

वस्तुतः लेखी परिक्षेंत पास । होता तरी त्यास वाटे मी नापास ॥
तेणें होऊन तो उदास । तोंडी परिक्षेस बैसेना ॥ ११६ ॥

तोंडी परिक्षेस आरंभ झाला । प्रथम दिवस तैसाच गेला ॥
दुसरे दिवशीं एक स्नेही आला।विद्यार्थी देखिला भोजनास्थित॥११७॥

म्हणे ही काय आश्चर्यता । परिक्षकाला तुझी चिंता ॥
तो म्हणे जा पाहून ये आतां । तेंडूलकर नव्हता कां काल ॥११८॥

लेखी परिक्षेंत तो नापास । तया तोंडीचे किमर्थ सायास ॥
म्हणून घरीं तो बैसला उदास । स्पष्ट मी तयास सांगितलें ॥११९॥

तेव्हां परिक्षक वदे तूं जाई । असेल तैसा घेऊन येई ॥
'लेखी परिक्षेंत पास'ही देई । आनंददायी खबर त्या ॥ १२० ॥

मग तो आनंद काय पुसावा । केला महाराज साईचा धांवा ॥
न घेतां एक क्षणाचा विसावा । उल्हास भावा धांवला ॥ १२१ ॥

असो पुढें जाहलें गोड । परिक्षेची पुरली होड ॥
दिधली दृढ निजपदीं जोड । साईनीं कोड पुरवुनी ॥ १२२ ॥

---

१ स्वतःबद्दल स्वतःसच असलेला अविश्वास.

दळावयाचे जात्याचा खुंट । हालहालवूनि बसविती घट्ट ॥
तैसीच गुरुपदनिष्ठेची गोष्ट । हालवूनि चोखट साई करी ॥ १२३ ॥

ऐसें न कोणा केव्हांही कथिती । जेणें न हालेल चित्तवृत्ती ॥
हे तो बाबांची नित्य प्रचीती । निष्ठा येरीतीं दृढ करिती ॥ १२४ ॥

चालूं जातां कथिल्या वाटे । आरंभीं आरंभीं गोड वाटे ॥
पुढें ऐसे पसरितील सराटे । कांटेच कांटे चोहींकडे ॥ १२५ ॥

मग त्या निष्ठेस फुटतील फांटे । सहज मनीं संशय दाटे ॥
किमर्थ साई या आड वाटे । आणी हें वाटे मनाला ॥ १२६ ॥

परी हें ऐसें जेथें वाटे । तेथेंच श्रद्धा धरा नेटें ॥
कसोटीच हीं प्रत्यक्ष संकटें । तेणेंच पैठे दृढ श्रद्धा ॥ १२७ ॥

देऊनियां संकटां तोंड । करितां साई स्मरण अखंड ॥
होतील सकळ अपाय दुखंड । शक्तिही प्रचंड नामाची ॥ १२८ ॥

हेंच या अंतरायांचें प्रयोजन । तेंही करी साईच निर्माण ॥
तेव्हांच घडेल साईस्मरण । संकटोपशमनही तेव्हांच ॥ १२९ ॥

असो याच मुलाचे वडील । भक्त बाबांचे अति प्रेमळ ॥
धीर उदार सत्वशील । गात्रें शिथिल जाहलीं ॥ १३० ॥

प्रसिद्ध परदेशीय व्यापारी । पेढी जयांची मुंबई शहरीं ॥
इमानें इतबारें तयांचे पदरीं । केली नोकरी तयांनीं ॥ १३१ ॥

पुढें होतां वृद्धापकाळ । नेत्रांस येऊं लागली झांकळ ॥
इंद्रियें निजकार्यीं विकळ । वांछिती निश्चळ आराम ॥ १३२ ॥

काम कराया उरली न शक्ति । म्हणून सुधारावया प्रकृती ॥
रघुनाथराव रजा घेती । स्वस्थ विश्रांती भोगिती ॥ १३३ ॥

पुढें ती रजा संपूर्ण भरली । नाहीं पूर्ण विश्रांती लाभली ॥
म्हणून मागुती अर्जी लिहिली । रजा प्रार्थिली आणीक ॥ १३४ ॥

अर्जी देखूनियां उपरी[1] । अपेक्षित रजेची शिफारस करी ॥
परी त्या पेढीचे वरिष्ठाधिकारी । पूर्ण विचारी दयाळू ॥ १३५ ॥

धनी मनाचा उदार । पाहूनि अपुला इमानी चाकर ॥
देई प्रेमाची अर्धी भाकर । पुढील चरितार्थ चालावया ॥ १३६ ॥

ऐसी ही सरकारी पद्धत । उत्तम पेढ्याही प्रसंगोपात ॥
प्रामाणिक सेवकांनिमित्त । उत्तेजनार्थ अवलंबिती ॥ १३७ ॥

परी ही भाकर माझा धनी । देईल काय मजलागुनी ॥
पडेन जेव्हां मी बेकार[2] होऊनी । ऐसिया चिंतनीं पडले ते ॥ १३८ ॥

दीडशें अवघा माझा पगार । पाऊणशेंच्या पेन्शनावर
पडेल दिनचर्येचा भार । मनांत विचार घोळत ॥ ३९ ॥

परी पुढें जाहली मौज । पहा बाबांचे नवल भोज ॥
रघुनाथरावांचे कुटुंबा हितगुज । पुसती तें चोज[3] परिसिजे ॥१४०॥

अखेरचा हुकुम व्हावया आधीं । असतां पंधरा दिसांचा अवधी ॥
जाऊनि तियेच्या स्वप्नामधीं । पुसती बुद्धी तियेस ॥ १४१ ॥

शंभर द्यावे माझी मनीषा । पुरेल ना तव मनीची आशा
बाई वदे हें काय पुसा । आम्हा भरंवसा अपुलाच ॥ १४२ ॥

तिकडे ठराव अर्जीवर । रघुनाथराव इमानी नोकर ॥
बहुत जाहली सेवा आजवर । अर्धी[4] भाकर द्यावी त्यां ॥ १४३ ॥

मुखें जरी वदले शंभर । दहा दिधले आणीक वर ॥
ऐसे हे समर्थ करुणाकर । प्रेम अनिवार भक्तांचें ॥ १४४ ॥

आतां परिसा आणीक एक । कथा सुंदर मनोरंजक ॥
भक्तप्रेमोल्हासकारक । आनंददायक श्रोतयां ॥ १४५ ॥

---

१ वरिष्ठ २ नोकरी विरहित ३ कौतुक. ४ अर्धे पगाराचें पेन्शन.

डॉक्टर नामें क्यापटन हाटे । बाबांचे भक्त श्रद्धाळू मोठे ॥
बाबांनीं स्वप्नांत दर्शन पहांटे । दिधलें तें गोमटें कथानक ॥ १४६ ॥
हाटे राहती विकानेरीं । बाबांस देखती स्वप्नामाझारीं
पहा बाबांची प्रश्न कुसरी । हाटेही उत्तरीं काय वदती ॥ १४७ ॥
म्हणती बाबा मज विसरलासि काय। तात्काळ हाट्यांनीं धरिले पाय॥
जरी विसरलें लेंकरूं माय। तरणोपाय कैसेनी ॥ १४८ ॥
उठून बागेंत गेले तांतडी । खुडिली ताजी वालपापडी ॥
शिधा साहित्य दक्षिणा रोकडी । भक्ति परवडी सिद्ध केली ॥१४९॥
ऐसी पाहोनि सिद्धी पूर्ति । हाटे तें सूप जों समर्पूं सरती ॥
अवचित उघडलीं नेत्रपातीं । स्वप्न स्थिती हें तैं कळलें ॥ १५० ॥
तात्काळ हाट्यांचें जाहलें मन । पदार्थ हे समस्त मिळवून ॥
करावे बाबांस प्रत्यक्ष अर्पण । तदर्थ जाऊन शिरडीस ॥ १५१ ॥
परी ते तेव्हां ग्वालेरीस । पत्र लिहिलें मुंबईस ॥
वृत्तांत साद्यंत कळविला स्नेह्यास। विनविलें शिरडीस जावें स्वयें॥१५२
टपाल मार्गें येईल पैसा । शिधा घ्यावा योग्य तैसा ।
शेंगा पापडीच्या सुंदर खाशा । मिळवाव्या कैशातरीही ॥ १५३ ॥

Extract from Captain Hate's letter dated Xmas Lashkar, Gwalior C. I. Addressed to Mr. H. S. Dikshit.

"Though I am miles away the favour that Sai Baba Sadguru shows on me is Marvellous. Duty keeps me here, but I will take the first opportunity of Comming to Shirdi.

My humble respects to Sai Baba.

I have sent a M. O. of Rs. twelve only. Please give Rs. 10 as "Dakshiana" and Rs. 2 should be spent in buying ghee, wheat flour, Dal etc. as shidha." Please do keep on it. Vegetable of वालपापडीच्या शेंगा All this shidha etc. has a special meaning and I shall be highly Obliged to you for this fauour of yours.

उरला पैका सर्व न्यावा । शिष्यासमवेत बाबांस द्यावा ॥
चरण वंदूनि प्रसाद मागावा । तो मज द्यावा पाठवून ॥ १५४ ॥
पैसा येतांच स्नेही निघाले । शिरडीस जाऊन सामान घेतलें ॥
पापडीवांचून किंचित अडलें । तों एक टोपलें तैं आलें ॥ १५५ ॥
तें होतें जिये बाईचे माथां । तियेस बोलाऊन पाहूं जातां ॥
शेंगाच पापडीच्या लागल्या हातां । अति आश्चर्यता सकळां तें ॥१५६
मग तें सर्व साहित्य आणिलें । महाराजांसीं सादर केलें ॥
त्यांनीं निमोणकरांतें दिधलें । उदयीक निवेदिलें[1] शिजवून ॥१५७॥
पुढें बाबा भोजना बैसतां । वरण भातादिकां न शिवतां ॥
शेंगाच तेवढ्या उचलून घेतां । आश्चर्य समस्तां वाटलें ॥ १५८ ॥
शेंगाच तेवढ्या ग्रहण केल्या । त्याच तेवढ्या मुखीं घातल्या ॥
हाटयांना बहु आनंद झाला । वृत्तांत कळला हा तेव्हां ॥ १५९ ॥
जया मनीं जैसा भाव । तैसाच कीं हा हाटयांचा अनुभव ॥
पुढील कथेचा परिसा नवलाव । गोड लाघव साईचें ॥ १६० ॥
साईहस्तस्पर्शपूत । असावा एक रुपया गृहांत ॥
इच्छा उद्भवली हाटयांचे मनांत । पुरवीत मनोगत तो साई ॥१६१ ॥
मनाच्या वृत्ती कोट्यान कोटी । त्यागून ओखटी धरावी गोमटी ॥
मग पहा साईची कैसी हतवटी । उभाच पाठीं भक्तांच्या ॥ १६२ ॥
होतां ऐसी सदिच्छा निर्माण । सफळ व्हावया नलगे क्षण ॥
निघाला एक स्नेही तत्क्षण । साईदर्शनकामुक ॥ १६३ ॥
वृत्ती असावी मात्र गोड । नवल साई पुरवितो होड ॥
जया सद्वृत्तीची आवड । तयाचें कोड त्या हातीं ॥ १६४ ॥
तंव हाटे एक रुपया देती । तया स्नेह्यासीं अति प्रीती ॥
म्हणती नका पडूं देऊं विस्मृती । घाला हा हातीं बाबांच्या ॥ १६५

---

१ नैवेद्य केला.

स्नेही जेव्हां शिरडीस गेले । तात्काळ बाबांचें दर्शन घेतलें ॥
चरण तयांचे माथां वंदिले । सन्मुख बैसले बाबांचे ॥ १६६ ॥
दक्षिणेलागीं कर पसरितां । अपुली दक्षिणा दिधली प्रथमता ॥
बाबांनीं खिशांत सूदिली अविलंबता। काढीतो मागुता हाटयांची॥१६७
तोही रुपया जोडूनि कर । ठेवी बाबांचे करतलावर ॥
म्हणे ही दक्षिणा मजबरावर । हाटे डॉक्टर पाठविती ॥ १६८ ॥
हा साई सर्वहृदयवासी । हाटे जरी ग्वालेरनिवासी ॥
जाणूनि मनीषा तयांचे मानसीं । बैसले रुपयासीं न्याहाळीत ॥१६९॥
होऊनियां प्रेमोन्मुख । बाबा रुपया धरिती सन्मुख ॥
नवल अवलोकिती लावोनि टक । लोक टकमक देखती ॥ १७० ॥
दक्षिणांगुष्टें वरचेवरी । उडवूनि झेलिती बाबा निजकरीं ॥
ऐसी क्रीडा करूनि क्षणभरी । रुपया करीत ते परत ॥ १७१ ॥
म्हणती हा ज्याचा त्यास देई ॥ सवें हा उदीचा प्रसाद नेई ॥
नलगे आम्हास तुझें कांहीं । स्वस्थ राही म्हणे तया ॥ १७२ ॥
घालून लोटांगण बाबांचे पायीं । उदी प्रसाद पाऊनि ठायीं ॥
घेऊनि बाबांची आज्ञा तो स्नेही।आला निज गेहीं ग्वालेरीस॥१७३॥
आलियावरी ग्वालेरीतें । रुपया देऊनि डॉक्टरातें ॥
कळविलें सकळ वृत्तांतातें । दाटलें भरतें हाटयातें ॥ १७४ ॥
म्हणे मनीं जैसा हेत । केला होता जैसा संकेत ॥
जाणोनि माझें मनोगत । पुरविला मनोरथ बाबांनीं ॥ १७५ ॥
ऐसें वाटलें हाटयांचे मना । परी ही तरी त्यांची कल्पना ॥
कोण जाणील संतांची योजना । प्रयोजना तयांच्या ॥ १७६ ॥
हे जरी म्हणावें निश्चित । तीच पहा दुसरी प्रचीत ॥
ती तों याहून विपरीत । ज्याचें मनोगत त्या ठावें ॥ १७७ ॥

एकाचा रुपया परत देती । एकाचा तो खिशांत सूदती ॥
कारण काय वदावें निश्चितीं । काय चित्तीं बाबांच्या ॥ १७८ ॥
त्यांचीं कारणें तयांस ठावी । आपण केवळ मौज पहावी ॥
ऐसी गोड संधी न दवडावी । कथा परिसावी ये अर्थी ॥ १७९ ॥
एकदां वामन नार्वेकर । जयांस बाबांचें प्रेम अपार ॥
आणिला एक रुपया सुंदर । भक्तिपुरःसर अर्पाया ॥ १८० ॥
एका बाजूस कोरिली होती । राम लक्ष्मण सीतासती ॥
दुजिया बाजूस रम्य मूर्ति । होता मारुती बद्धांजुळी ॥ १८१ ॥
तया अर्पणीं पोटीं हेत । हस्तस्पर्शा पाठीं तो परत ॥
मिळावा उदी प्रसादासहित । म्हणून हस्तांत ठेविला ॥ १८२ ॥
कोणा मनीं काय हृद्गत । बाबा हे तों सकळ जाणत ॥
परी तो रुपया पडतां हस्तांत । तात्काळ खिशांत सूदिला ॥ १८३ ॥
वामनरावाचा मानस । माधवरावांनीं[1] कळविला बाबांस ॥
रुपया परत करावयास । विनविलें तयांस अत्यंत ॥ १८४ ॥
"त्याला कसला द्यावयाचा । आपणासची तो ठेवावयाचा" ॥
वदले बाबा स्पष्ट वाचा । वामनरावाच्या समक्ष ॥ १८५ ॥
"तरीही तो देईल । रुपये पंचवीस याचें मोल" ॥
"हा मी यासीं देईन बदल । म्हणाले" बोल तयाला ॥ १८६ ॥
मग त्या एका रुपायालागीं । वामनरावानें लागवेगीं ॥
तेही मिळवून जागोजागीं । बाबालागीं दीधले ॥ १८७ ॥
तेही पूर्ववत खिशांत ठेविले । म्हणती रुपयांचे ढिगार लाविले ॥
तरी त्या रुपयासवें न तोले । उणें ते मोलें तयापुढें ॥ १८८ ॥
म्हणती शामा हा तूं घेई । असूं दे हा अपुले संग्रहीं ॥
देव्हाऱ्यामाजीं ठेवून देई । करीत जाई पूजन ॥ १८९ ॥

---

१ माधवराव देशपांडे.

आतां हें ऐसें काय करितां । विचारावयाची कोणास सत्ता ॥
साई योग्यायोग्य जाणता । देता घेता समर्थ ॥ १९० ॥

असो आतां ही कथा आटपतां । विसावा देऊं श्रोतयां चित्ता ॥
जेणें मनन आणी निदिध्यासता । कथा परिसतां घडावी ॥ १९१ ॥

केलें काय एकलें श्रवण । पचनीं न पडे मननावीण ॥
वरी न घडतां निदिध्यासन । श्रवण निष्कारण होईल ॥ १९२ ॥

तरी हेमाड साईसी शरण । मस्तकीं धरीं साईचे चरण ॥
सकळ साधनांचें हें साधन । पुढील निवेदन पुढारां ॥ १९३ ॥

इति श्री साई संतसज्जनप्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाई समर्थ सच्चरिते । स्वप्न कथाकथनं नाम ॥
एकोनत्रिंशत्तमोध्यायः संपूर्णः ॥

॥श्री सद्गुरू साईनाथार्पणमस्तु शुभं भवतु ॥

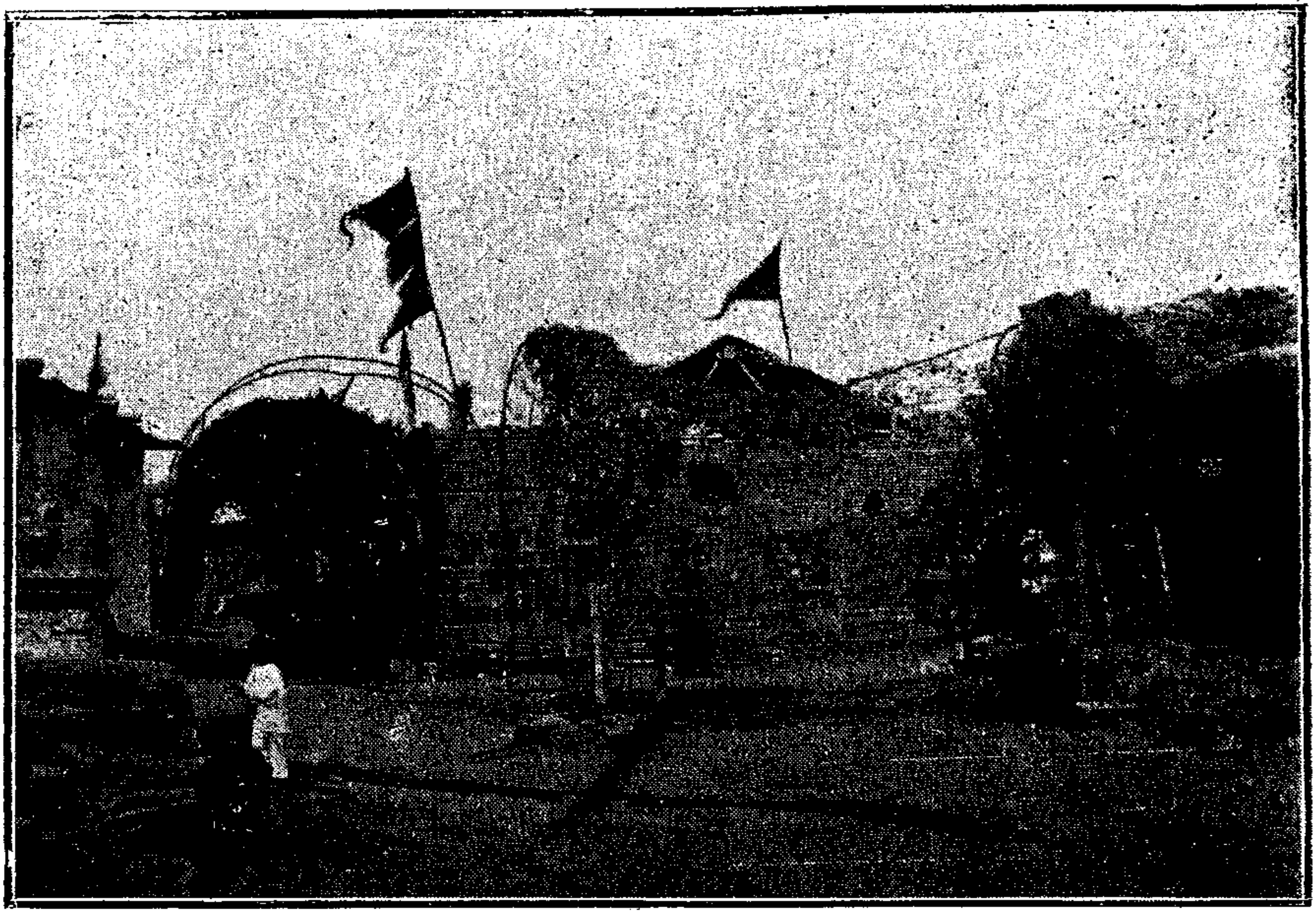

श्रीसांईबाबांची फिरण्याची जागा.